

บทที่ 9

อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

9.1 อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดย การทบทวนเอกสารเชิงวิพากษ์ (Critical Review) เพื่อทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย กำหนดพื้นที่วิจัย โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. มีผ้าพื้นถิ่นเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. ยังรักษาความเป็นแก่นแท้ของผ้าพื้นถิ่นไว้ได้
3. ชุมชนต้องการใช้การท่องเที่ยวเพื่อผสมผสานประโยชน์ของการอนุรักษ์และการพัฒนา
4. มีเครือข่ายการท่องเที่ยวสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้
5. มีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้
6. เข้าใจและยอมรับการวิจัยในครั้งนี้

ซึ่งจากเกณฑ์การกำหนดพื้นที่วิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงมีพื้นที่วิจัยที่ได้รับการคัดเลือกมีดังต่อไปนี้

1. บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. บ้านศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. บ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี
4. บ้านดอนชัย ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบเครื่องมือวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น ซึ่งการวิจัยเชิงสำรวจแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ที่จะทำการวิจัยและพื้นที่เกี่ยวเนื่องโดยรอบ ซึ่งการสำรวจนี้เน้นเฉพาะด้านผ้าพื้นถิ่น ด้านศิลปวัฒนธรรม และ ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการทราบถึงข้อมูลพื้นฐานในการบริหาร การจัดการ และ การประสานงานในการดำเนินการวิจัย ในขั้นตอนต่อไป
2. การสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นของพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งในงานวิจัยนี้คือแบบสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น ซึ่งจากการสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นของพื้นที่วิจัย

พบว่าในสมัยก่อนชาวบ้านผลิตผ้าพื้นถิ่นเพื่อใช้นุ่งห่มในครัวเรือน โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ชาวบ้านจะเป็นผู้ผลิตทุกระบวนการตั้งแต่การเตรียมวัสดุ ปัจจัยการผลิต การสร้างสรรค์ลวดลาย เฉดสี และการแปรรูปของผ้าทอให้กลายเป็นเครื่องนุ่งห่ม ที่เป็นเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมชุมชน ของแต่ละท้องถิ่นแสดงออกถึงสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การสร้างสรรค์และการผลิตจะคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันคุณค่าของผ้าพื้นถิ่นเริ่มเปลี่ยนไปจากบทบาทของการเป็นของใช้สอยภายในครัวเรือนกลายเป็นการผลิตเพื่อทำวัฒนธรรมให้กลายมาเป็นสินค้า กลุ่มผ้าทอพื้นเมืองได้ดึงดูดเด่นของภูมิปัญญาการผลิตผ้าทอพื้นถิ่นให้กลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ซึ่งจากการลงพื้นที่วิจัย เพื่อศึกษาผ้าพื้นถิ่นในบริษัทเชิงพื้นที่ เพื่อเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยว

จากการลงพื้นที่ บ้านดอยไชย อ.ปัว จ.น่าน พบว่า มีต้นทุนเชิงพื้นที่และภูมิทางสังคม คือ ความหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ไทยลื้อ ภายในหมู่บ้านอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ภายในหมู่บ้านมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย คือ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ดอกไม้หายากชมพูกา /เทศกาลชมพูกาบาน
- การท่องเที่ยวงานประเพณีต่างๆ
- ท่องเที่ยวน้ำตก เช่น น้ำตกต้นตอง น้ำตกศิลาเพชร น้ำตกดาตหลวง ฯ
- เที่ยวชมถ้ำ เช่น ถ้ำเสือดาว ถ้ำยอดวิมาน

ในส่วนของผ้าพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ผ้าซิ่นเมืองน่าน ผ้าพื้น ผ้าสาแสง หรือผ้าตาไก่ ซึ่งนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปได้หลากหลาย เช่น ผ้าหลบ (ปูที่นอน) ผ้าห่ม ตุ๊ก ผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าบนโต๊ะอาหาร กระเป๋า สินค้าแฟชั่น เป็นต้น

จากการลงพื้นที่ บ้านไร่ จ.อุทัยธานี พบว่า มีต้นทุนเชิงพื้นที่และภูมิทางสังคม คือ จังหวัดอุทัยธานีมีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์และมีชื่อเสียง มีภูเขาต่างๆที่เป็นจุดชม ทิวทัศน์ ทักษิณภาพที่สวยงาม มีถ้ำและน้ำตกที่หลากหลาย มีวัดที่สำคัญและศูนย์ปฏิบัติการที่มีชื่อเสียง เช่น วัดท่าซุง มีแหล่งมรดกโลกห้วยขาแข้ง งานตักบาตรเทโว วัดสังกัสรัตนคีรีวัฒนธรรมของชาวลาวครั่ง ภายในหมู่บ้านมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าประทุน จุดชมวิว เขาหินแดง ถ้ำเกร็ดดาวถ้ำน้ำพุเขากวางทอง ถ้ำพนาสวรรค์ หุบป่าตาด (UNSEEN) ถ้ำเขาวง ถ้ำเขาม้องชัย บึงทับแต่ หนองขาหย่าง น้ำตกไซเบอร์หรือน้ำตกหินลาด และวัดท่าซุง เป็นต้น

ในส่วนของผ้าพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ผ้าทอลายโบราณหัตถกรรมของคนเชื้อสายลาวครั่งมีลักษณะโดดเด่นในการใช้สีสันทันทีดูฉูดฉาดในการย้อมผ้า และการนำสีที่ขัดแย้งกันมาอยู่รวมกันได้เหมาะสมเจาะจงงาม เช่น สีแดงจากมูลครั่ง สีส้มจากหมากสุก สีเหลืองจากดอกคูน เป็นต้น ซึ่งนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปได้หลากหลาย ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน เช่น ผ้าฝ้ายทอมือ เนื้อหนาไว้บุเก้าอี้ ผ้าไหมทอมือ นำมาทำเป็นผ้ามา่น หมอนจากผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋า หมวก เป็นต้น

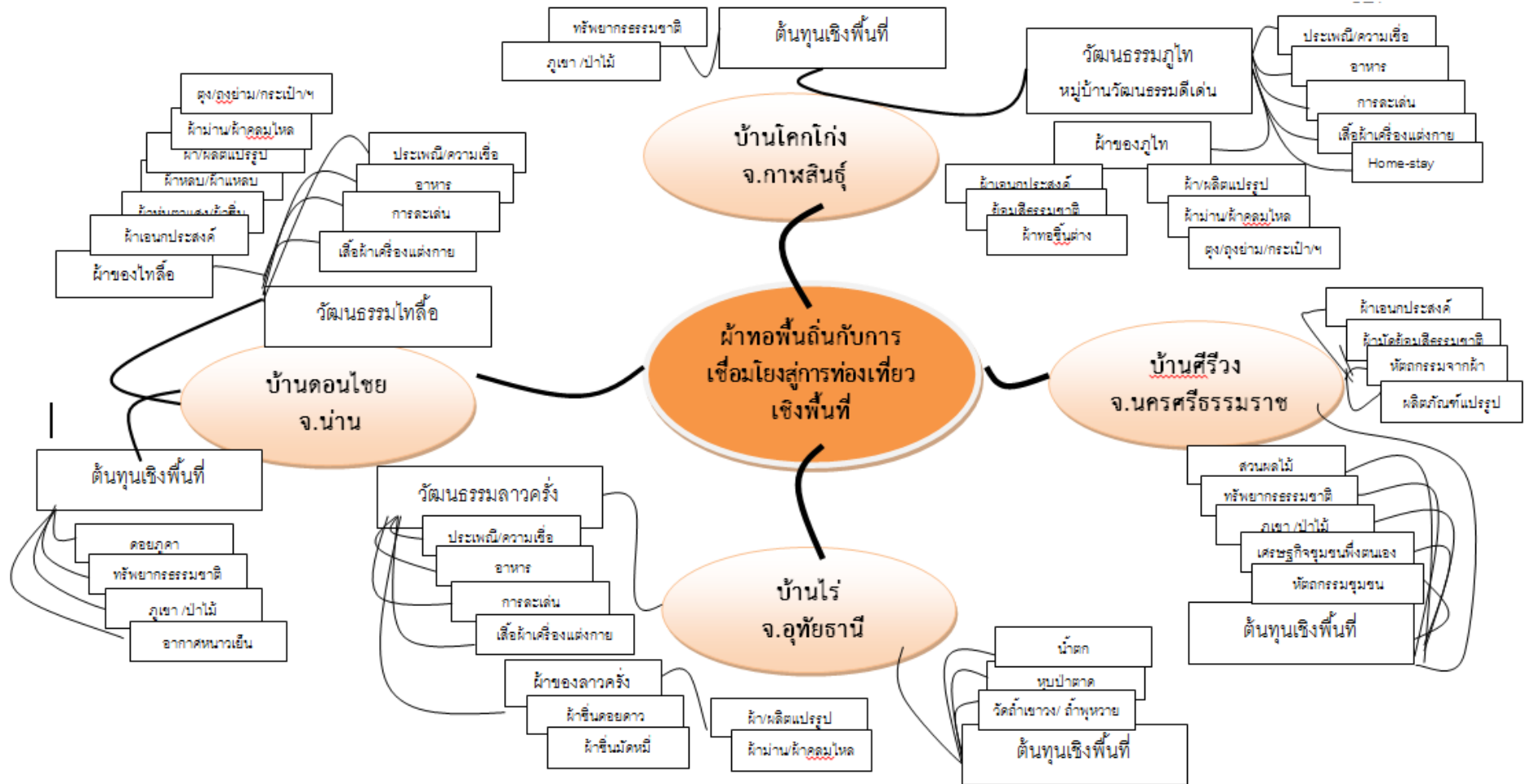
จากการลงพื้นที่ บ้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีต้นทุนเชิงพื้นที่และภูมิทางสังคม คือ เป็นหมู่บ้านกลางขุนเขาอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย สภาพอากาศแบบป่าฝน เป็นชุมชนเก่าแก่ มีวิถีชีวิตการทำสวนผลไม้ผสม หรือเรียกอีกนัยหนึ่ง คือ สวนผสม ภายในหมู่บ้านมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ การทำสวนผลไม้ผสม กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อีกหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มสมุนไพร ฯลฯ และแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง

ในส่วนของผ้าพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ผ้ามัดย้อม และผ้าบาติก ซึ่งนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปได้หลากหลาย เช่น ผ้ามา่น กระเป๋า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน ของตกแต่ง เป็นต้น

จากการลงพื้นที่ บ้านโคกโก่ง จ.ภาพสินธุ์ พบว่า มีต้นทุนเชิงพื้นที่และภูมิทางสังคม คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมภูไท (หมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่น) รายล้อมด้วยขุนเขา และป่าไม้ และน้ำตก ภายในหมู่บ้านมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย คือ การเป็นชุมชนโคกโก่งใช้วัฒนธรรมเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ชุมชนอาศัยต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและต้นทุนวัฒนธรรมที่ดีเพื่อเป็นประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน อาจเรียกได้ว่าเป็นสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสัมผัสวัฒนธรรมชนเผ่าที่หาพบได้ยากในปัจจุบันโดยมี สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ มีน้ำตกและ ลำธารติดกับหมู่บ้าน มีทุ่งนาสีเขียวขจี มีภูเขาล้อมรอบเป็นองค์ประกอบเกื้อหนุน

ในส่วนของผ้าพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ผ้าพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไท ผ้าไหมแพรวา ผ้าซิ่น ซึ่งนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปได้หลากหลาย เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า ถู ย่อม ผ้าคลุมไหล่ ของตกแต่ง เป็นต้น

ซึ่งสามารถสรุปการวิเคราะห์ผ้าทอพื้นถิ่นในบริบทเชิงพื้นที่เชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวในฐานะต้นทุนทางวัฒนธรรม ดังแสดงใน ภาพที่ 9.1

แผนภาพที่ 9-1 แสดงการวิเคราะห์ผ้าทอพื้นถิ่นในบริบทเชิงพื้นที่เชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยว

9.2 สรุปผล

9.2.1 เพื่อศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย

การศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึงการศึกษาผ้าพื้นถิ่นซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมหนึ่งๆ พร้อมไปกับการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมซึ่งเป็นบริบทที่แวดล้อมผ้าพื้นถิ่นนั้น การศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมนี้เป็นการศึกษาทั้งคุณค่า ความหมาย และการกระทำต่อธรรมชาติด้วยวัฒนธรรมของมนุษย์

การศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในลักษณะบูรณาการนี้ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจผ้าพื้นถิ่นที่กำลังทำการศึกษาในบริบทของธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามมิติของเวลา ความเข้าใจผ้าพื้นถิ่นจึงมีลักษณะเป็นพลวัตมากกว่าการศึกษาเฉพาะคุณสมบัติและคุณลักษณะของผ้าพื้นถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นยังทราบถึงทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สามารถนำมาเป็นต้นทุนของการท่องเที่ยวอีกด้วย

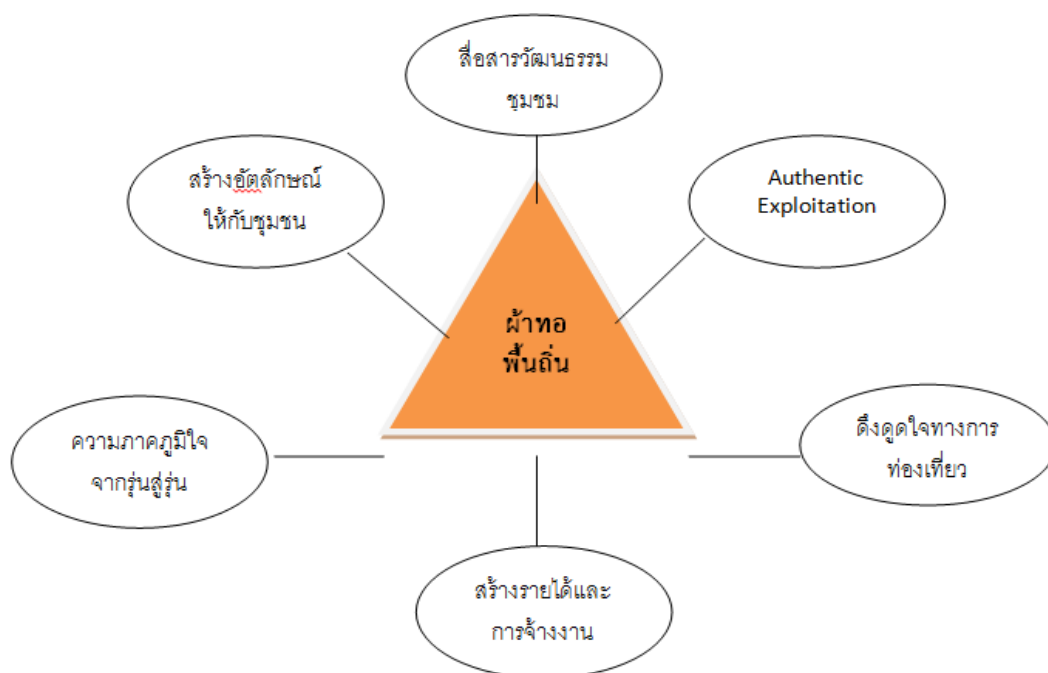
ผลการศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นของ 4 พื้นที่ศึกษา พบว่า

1) คุณสมบัติและคุณลักษณะของผ้าพื้นถิ่นมีความแตกต่างกันเนื่องจากบริบททางวัฒนธรรมแตกต่างกันถึงแม้ว่าบริบททางธรรมชาติจะคล้ายคลึงกัน ซึ่งบริบททางวัฒนธรรมที่ต่างกันนี้ทำให้การให้ความหมาย การสร้างคุณค่า และการกระทำให้ได้มาซึ่งผ้าพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน ซึ่งผ้าพื้นถิ่นที่มีความแตกต่างกันสามารถสะท้อน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน ซึ่งได้สรุปไว้ในแผนภาพที่ 9-1

2) บทบาทของผ้าพื้นถิ่นที่มีต่อพื้นที่ศึกษามีดังต่อไปนี้

- การสร้างความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ศึกษาจากรุ่นสู่รุ่น
- การใช้เป็นอัตลักษณ์ชุมชนของพื้นที่ศึกษา
- การใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ศึกษา
- การสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มจากความเป็นแก่นแท้ทางวัฒนธรรม
- การใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
- การสร้างรายได้และการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม

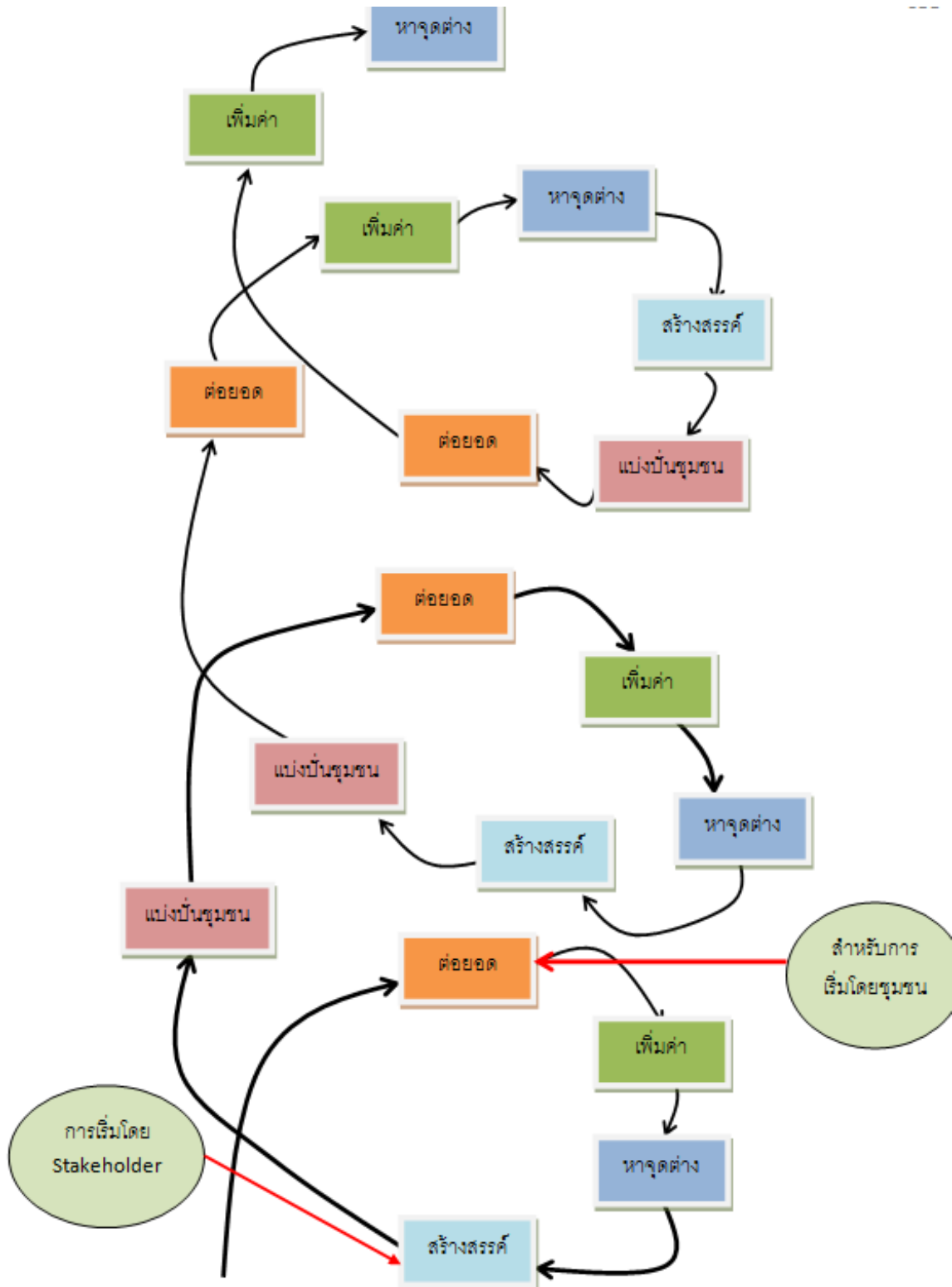
บทบาทของผ้าพื้นถิ่นที่มีต่อพื้นที่ศึกษานี้ได้สรุปไว้ในแผนภาพที่ 9-2

แผนภาพที่ 9.2 บทบาทของผ้าท้องถิ่นที่มีต่อชุมชน (The contribution of local textile to develop within a destination)

9.2.2 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้หลากหลาย เช่น อาจจะเป็นการท่องเที่ยวในสภาพธรรมชาติและวิถีชีวิตชนบท โดยดึงเอาทุนของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ชวนเขาน้ำตก ถ้ำ ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ผสมผสานกับการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม ตามความเหมาะสมของพื้นที่ รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวจึงมีความหลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม โดยการท่องเที่ยวตามแนวทางการนี้สามารถผนวกหรือผสมผสานวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสร้างความรู้และความเพลิดเพลินร่วมกัน การเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่นำไปสู่กระบวนการนำผ้ามาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการเริ่มต้นดังแสดงในแผนภาพที่ 9.3

แผนภาพที่ 9.3 แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

จากแผนภาพ 9.3 แสดงแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยเสนอแนวทางการเริ่มต้นสำหรับ บุคคล 2 กลุ่มดังนี้

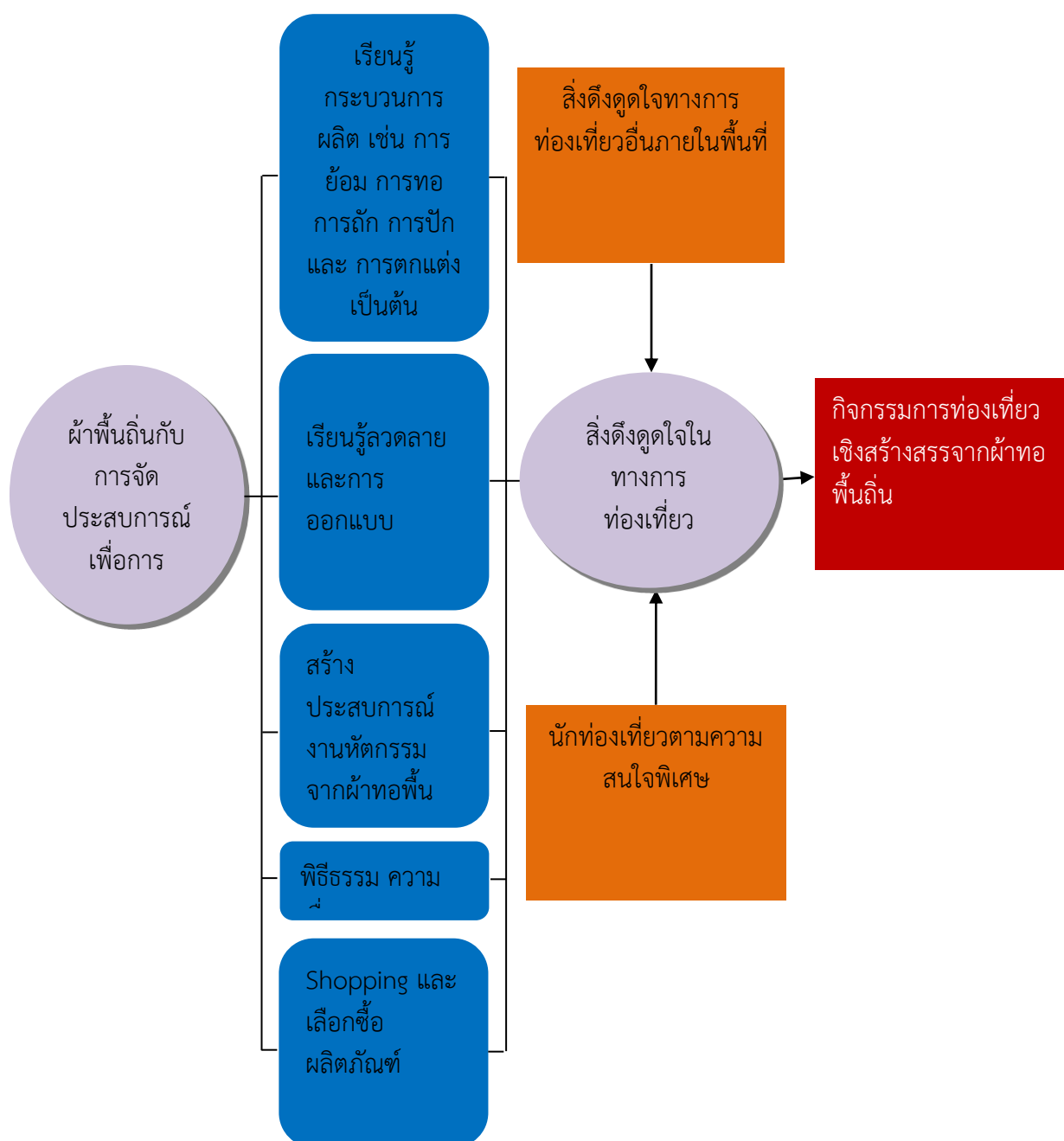
1. การเริ่มต้นโดยชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนและผ้าทอพื้นถิ่น ควรเริ่มที่การต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เดิม เช่น จากวัฒนธรรมการทอผ้าดั้งเดิมของชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อปกปิดร่างกาย ไปสู่การสร้างมูลค่าใหม่ มาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยหลากหลายมากขึ้น เช่น เป็นผ้าปูโต๊ะ ผ้าเพื่อการตกแต่งบ้าน ผ้ารองจาน กระเป๋า หมวก ของใส่โทรศัพท์มือถือ ผ้าคลุมไหล่ และ ใช้ผลิตหมอน เพื่อสุขภาพ ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การเริ่มต้นโดย Stakeholder ควรเริ่มจากการสร้างสรรค์ คือการนำภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมผ้านั้นไปสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ แล้วนำผลกำไรที่ได้มาแบ่งปันชุมชน

ในทางการท่องเที่ยวองค์ประกอบด้านพื้นที่จะเป็นแหล่งสร้างสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรใช้ศักยภาพด้านต่างๆ ที่มีในพื้นที่ สร้างองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว ที่เน้นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ การดำเนินกิจกรรมการ ควรเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถของชุมชน เน้นการเรียนรู้ ถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนได้มีโอกาสเรียนรู้สัมผัสผัสชาติ โดยการนำผ้าท้องถิ่นมาเป็นปัจจัยหนุนทางการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนขยายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยว ที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถานที่ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นรูปแบบที่จะสร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มาเยือนและผู้ถูกเยือน ระหว่างแขกและเจ้าบ้าน ที่สามารถซึมซับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และมีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชนพื้นที่ได้ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเสมือนว่า เป็นส่วนหนึ่งของสถานที่นั้นๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงจากการดูเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ (passive consumption) เป็นการศึกษาและมีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมต่างๆ รวมถึงการบริโภคตามวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่นั้นๆ (active consumption)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทำให้เจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการค้นหาและนำเสนอทรัพย์สินหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรมบนฐานทรัพยากรที่แท้จริงให้มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนโดยการเชื่อมโยงสู่วัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ และเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสวัฒนธรรมหรือหรือเอกลักษณ์ของสถานที่หรือชุมชนที่ไปเยือนที่สามารถจะตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวได้ทั้งตัว ด้วยจิตใจ หัวใจ และจิตวิญญาณโดยตรง และแม้เมื่อเดินทางกลับไปแล้วยังนำประสบการณ์และความประทับใจติดตัวกลับไป

ผ้าพื้นถิ่นจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้า การย้อมผ้า การผลิตงานหัตถกรรมท้องถิ่น การศึกษาพืชท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับผ้า กิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้รู้ซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญา หรือ เจ้าของวัฒนธรรมมาเป็นผู้ถ่ายทอด ทำให้นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แนวทางการจัดกิจกรรมเหล่านี้สามารถนำเสนอตามแผนภาพที่ 9.4

แผนภูมิที่ 9.4 แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากผ้าทอพื้นถิ่น

กระบวนการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนเตรียมการผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในสองประเด็นหลักคือ ผ้าพื้นถิ่นที่จะดำเนินการปรับใช้ และ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการทบทวนวรรณกรรมเชิงวิพากษ์ รวมทั้งการหาข้อมูลเชิงประสพการณ์ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในอดีต ซึ่งผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์จะต้องหลีกเลี่ยงการตีความของคำสำคัญต่างๆ ด้วยสามัญสำนึก แต่จะต้องให้ความหมายของคำสำคัญต่างๆ จากการทบทวนวรรณกรรมเชิงวิพากษ์ ถ้าผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยหลายคน ต้องมั่นใจว่าทุกคนให้ความหมายของคำสำคัญต่างๆ เหมือนกัน การเตรียมการที่ดีจะช่วยลดปัญหาในขั้นตอนที่เหลือ

- ขั้นตอนการเลือกพื้นที่ เนื่องจากการผ้าพื้นถิ่นเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง การเลือกพื้นที่จึงต้องยึดขอบเขตทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ไม่ควรใช้ขอบเขตจากการแบ่งโดยระบบการเมืองการปกครอง กล่าวคือ ถ้าขอบเขตทางวัฒนธรรมและขอบเขตการบริหารราชการแผ่นดินมีความแตกต่างกันให้ยึดขอบเขตทางวัฒนธรรมเป็นหลัก

- ขั้นตอนสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เพื่อให้เข้าใจพื้นที่ที่ถูกเลือกไว้ รวมทั้งสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่และสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่ที่จำเป็นในการวางแผนการลงพื้นที่เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการติดต่อ นัดแนะกับผู้ให้ข้อมูลหลักต่างๆ การสำรวจพื้นที่เบื้องต้นนี้จะทำให้ผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ทราบข้อจำกัดต่างๆ เพื่อจะได้วางแผนการรองรับไว้ก่อนล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยลดปัญหาในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มาก การดำเนินการในขั้นตอนนี้แบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือ 1) การเข้าไปในฐานะนักท่องเที่ยวเพื่อมีประสบการณ์เชิงพื้นที่โดยตรงและสร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ รวมทั้งการประเมินข้อจำกัดต่างๆ 2) การแสดงเจตนาเพื่อขออนุญาต ขอความร่วมมือ และ ชี้แจงวัตถุประสงค์ทั้งหมดของการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก่อนการลงพื้นที่เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับคนในชุมชนที่จะเข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งคนในชุมชนที่จะเข้าร่วมการวิจัยต้องมาจากหลายส่วน เช่น คนที่ยังทำผ้าพื้นถิ่นในขณะที่ดำเนินการวิจัย ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน เยาวชนในชุมชน อาจารย์ถึงผู้ที่ย้ายเข้ามาในชุมชนแต่ให้ความสนใจกับผ้าพื้นถิ่นของชุมชนด้วย

- ขั้นตอนการวางแผนการลงพื้นที่เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อกำหนดหน้าที่และบทบาทของผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ ถ้าผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์มีหลายคนต้องแบ่งความรับผิดชอบในหน้าที่และบทบาทอย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดผู้มีอำนาจตัดสินใจสุดท้ายของการลงพื้นที่เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมีผลกระทบทางลบน้อยที่สุด จึงควรมีบุคลากรต่อไปนี้เป็นนักออกแบบผลิตภัณฑ์ นักวิจัยด้านการท่องเที่ยว นักวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม ศิลปิน ผู้

วิพากษ์งานศิลปะ และ ผู้ที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น ในการลงพื้นที่เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งบุคลากรบางคนอาจทำหน้าที่หลายอย่างได้ตามความเชี่ยวชาญและความสามารถเฉพาะ นอกจากนั้นยังต้องวางรูปแบบในการเก็บรวบรวมและบริหารข้อมูล การติดต่อประสานงานและธุรกรรม การจัดเตรียมอุปกรณ์ภาคสนาม การจัดการการเดินทาง รวมทั้งการนัดหมายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้

- ขั้นการลงพื้นที่เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดซึ่งแบ่งออกเป็นสอง ส่วนย่อยโดยต้องทำต่อเนื่องกันตามลำดับ คือ 1) การสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น โดยใช้แบบสำรวจที่ได้พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ เพื่อให้ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ได้มีความรู้ความเข้าใจทั้งตัวผ้าพื้นถิ่น และบริบททางวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นที่ต้องการนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ถ้ามีผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์หลายคนควรแบ่งเป็นกลุ่มๆ จากนั้นนำข้อมูลจากการสำรวจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์แบบสามเส้า หรือ ใช้การประชุมกลุ่มย่อยของผู้ออกแบบ ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่ออกไปสำรวจนิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่น แล้วแต่กรณี การกระทำในส่วนนี้จะทำให้ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์มีความรู้และความเข้าใจทั้งตัวผ้าพื้นถิ่นและบริบททางวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นเหมือนกันก่อนดำเนินการในส่วนต่อไป 2) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้คนในชุมชนที่ได้ประสานงานไว้ในขั้นการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น ทำการออกแบบร่วมกับผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ ผ่านทางกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ การดำเนินการ เช่นนี้จะช่วยลดปัญหาด้านความเป็นแก่นแท้ทางวัฒนธรรม (Cultural Authenticity) ได้มาก

- ขั้นการนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน โดยการนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ได้จากขั้นตอนที่แล้วมานำเสนอให้กับที่ประชุมของชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ แล้วนำมาร่วมพิจารณาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ก่อนการมอบตัวอย่างผลิตภัณฑ์

9.2.3 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้วยการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์

จากการลงพื้นที่วิจัยทั้ง 4 ทำให้ได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ตามลักษณะของบริบทแต่พื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนี้

จากการลงพื้นที่วิจัยแล้วดำเนินการวิจัยโดยใช้คนในชุมชน นักออกแบบ และ นักวิจัยทำงานร่วมกัน ได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ปรับใช้ผ้าพื้นถิ่น บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

- 1) ตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและของที่ระลึก
- 2) ของที่ระลึก
- 3) ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว และ ร้านขายของที่ระลึก
- 4) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- 5) เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์

จากการลงพื้นที่วิจัยแล้วดำเนินการวิจัยโดยใช้คนในชุมชน นักออกแบบ และ นักวิจัยทำงานร่วมกัน ได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ปรับใช้ผ้าพื้นถิ่น บ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

- 1) การออกแบบดีไซน์ศูนย์แสดงสินค้า
- 2) TAG ติดสินค้า
- 3) เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์

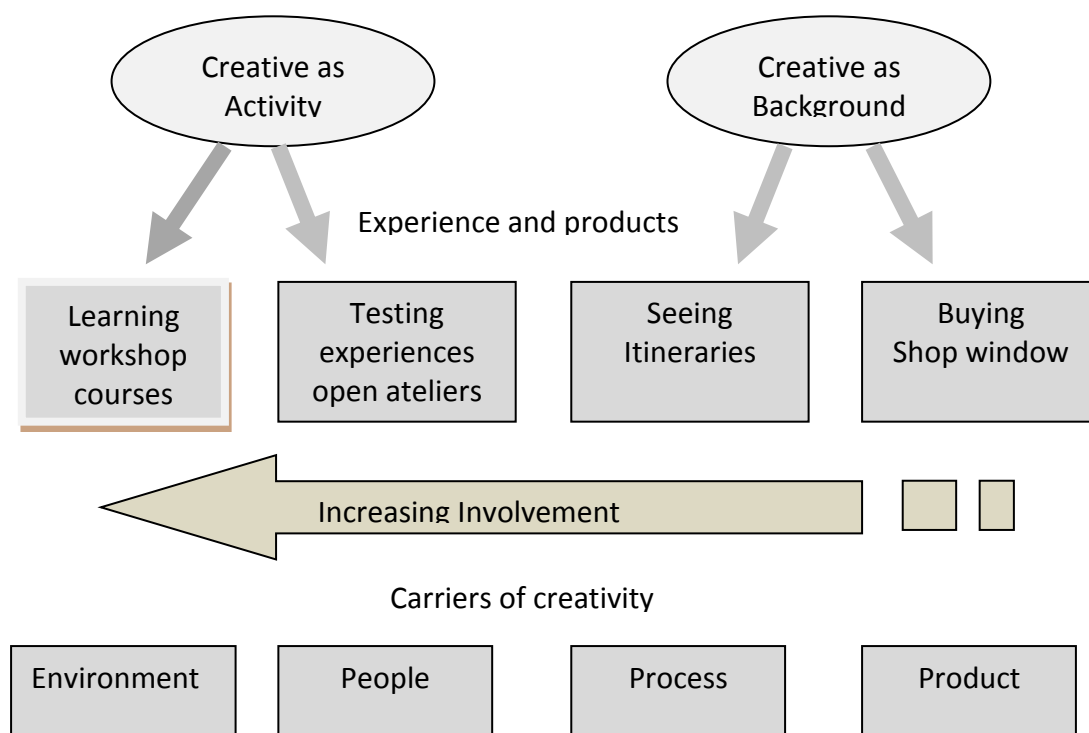
จากการลงพื้นที่วิจัยแล้วดำเนินการวิจัยโดยใช้คนในชุมชน นักออกแบบ และ นักวิจัยทำงานร่วมกัน ได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ปรับใช้ผ้าพื้นถิ่น บ้านศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

- 1) ตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและของที่ระลึก
- 2) โปรแกรมการเดินทางเชิงสร้างสรรค์
- 3) เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์

จากการลงพื้นที่วิจัยแล้วดำเนินการวิจัยโดยใช้คนในชุมชน นักออกแบบ และ นักวิจัยทำงานร่วมกัน ได้ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ปรับใช้ผ้าพื้นถิ่น บ้านดอนชัย ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว จังหวัดน่าน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

- 1) การออกแบบดีไซน์ซองอเนกประสงค์
- 2) เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์
- 3) การออกแบบการแสดง 1 ชุด

ผู้วิจัยพบว่า ผ้าพื้นถิ่นที่สร้างสรรค์ขึ้นมาในแต่ละพื้นที่ มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงความกลุ่มชนของพื้นที่ ที่มีการสร้างสรรค์งานผ้าทอขึ้นนั้น ผ่านกรรมวิธีการผลิตชิ้นงาน ไม่ว่าจะเป็ลวดลาย วิธีการ หรือการเลือกใช้วัสดุดิบ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของแต่ละเผ่าพันธุ์ เป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของชุมชนนั้น ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่นี้กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญสำหรับกลุ่มคนที่สนใจเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมได้เข้ามาศึกษา หรือหาประสบการณ์จากความต่างเหล่านั้น กอรปกับองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าท้องถิ่นเองก็มีความหลากหลายถึงสามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์กิจกรรม ตลอดจนนำมาต่อยอดเป็นผลิตได้หลากหลายชนิด ดังคำกล่าวของ Miettiner (2007, 2008) ซึ่งกล่าวว่าทักษะและความรู้ของท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่นกรณีงานหัตถกรรมของประเทศนามิเบีย (Mamibia) ชนท้องถิ่นของนามิเบียจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่นด้วยการแสดง สาธิตวิธีการทำหัตถกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ทักษะจากคนท้องถิ่น นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวตามแนวทางที่เสนอข้างต้นยังสอดคล้องกับโมเดลการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยมองว่า ผ้าสามารถเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในส่วนของการผลิต เป็นสินค้าให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อหา หรือ ชื่นชม ตลอดจนจัดเป็นกิจกรรมที่สามารถเติมเต็มประสบการณ์ผ่านการทำเวิร์คช็อป (workshop) เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ผลิตภัณฑ์ กระบวนการ คนในท้องถิ่น และ สภาพแวดล้อมในพื้นที่เป็นตัวกำหนดการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โมเดลดังกล่าวดังแสดงในแผนภาพที่ 9.5

ภาพที่ 9.5 . Modes of Creative Tourism

ที่มา G. Richards, CREATIVITY AND TOURISM the State of the Art Annals of Tourism Research 38 (2011) 1225–1253. Pp 1239

9.3 ข้อเสนอแนะ

จากการลงพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม สังเกตการณ์ จากการลงพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 พื้นที่ หลังจากนั้น นำมาถอดองค์ความรู้ด้วยการประชุมกลุ่มนักวิจัย ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และ วิพากษ์ ซึ่งสามารถสรุปความได้ดังนี้

9.3.1 ข้อเสนอแนะจากองค์ความรู้ในการบูรณาการผ้าพื้นถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. ผ้าพื้นถิ่นในฐานะผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว หากพิจารณาในแง่สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแล้ว พบว่าโดยตัวผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเองยังไม่โดดเด่น แต่ผ้าพื้นถิ่นวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้เป็น ผลิตภัณฑ์เสริมให้กับผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวหลักของพื้นที่ โดยการนำเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือ เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลักที่มีอยู่แล้ว จะสามารถยกระดับผ้าพื้นถิ่นให้เข้ามาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว อันเป็นการเชื่อมโยงต้นทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น กับนักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (UNESCO, 2006) มุ่งเน้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะ (Niche Interests) และให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ (Rossitza Ohridska-Olson and Stanislav Ivanov, 2010) กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์บนฐานผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น หากได้รับการส่งเสริมต่อยอดพัฒนาจะสามารถนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (Local identity) และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative economic)

2. ผ้าพื้นถิ่นเป็นภาพตัวแทนของมรดกทางวัฒนธรรมชนิดไร้รูปปลักษณ์ ผ้าพื้นถิ่นนอกจากมีประโยชน์ในการใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นปัจจัยสี่ของมนุษย์แล้ว ยังเป็นหลักฐานเพื่อให้ศึกษาภูมิปัญญา เรื่องราว ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ความรู้ อัตลักษณ์ คุณค่า ขนบธรรมเนียมประเพณี พฤติกรรม กิจกรรม และวิถีชีวิตของชุมชนผู้เป็นเจ้าของผ้าพื้นถิ่นเหล่านั้น ยังมีนัยแฝงอื่นๆ ซึ่งสามารถทำให้เข้าใจถึงความหมายของวัฒนธรรมได้ นัยแฝงเหล่านี้ ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการผลิต ตั้งแต่วัตถุดิบ วิธีการย้อม การบวนการทอ และการนำไปใช้ประโยชน์ อีกด้วย ในการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นนี้จะต้องเข้าใจความหมายแฝงเหล่านี้ด้วย การเข้าใจความหมายแฝงเหล่านี้ อาจได้มาจากการมีประสบการณ์แบบร่วมลงมือกระทำ (active participation) กับคนในท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เครื่องมือพัฒนาประโยชน์ของการพัฒนาและการอนุรักษ์ผ้าพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำต้นทุนของท้องถิ่นมาปรับใช้ด้วยการต่อยอด เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชน ด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่าง ชุมชนและนักท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ การสร้างความผูกพันระหว่างคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อพื้นที่ท่องเที่ยว จดจำ และประทับใจ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกัน ยังใช้เป็นการอนุรักษ์ต้นทุนของท้องถิ่น ซึ่งในกรณีการศึกษาวิจัยนี้คือ ผ้าพื้นถิ่น หากแต่สัดส่วนของการอนุรักษ์และการพัฒนานั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการของคนในชุมชน รวมกับบริบทของพื้นที่ศักยภาพของต้นทุน ความพร้อมด้านเทคโนโลยี กรอบของกฎหมาย สถานการณ์ทางการเมือง คุณภาพนักท่องเที่ยว และความสามารถในการจัดการผลประโยชน์ เป็นสำคัญ

4. ผ้าพื้นถิ่นเครื่องมือของการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ผ้าพื้นถิ่นสามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ผ่านการตีความของสัญลักษณ์ต่างๆถูกฝังไว้ตลอดกระบวนการผลิตผ้าพื้นถิ่นนั้น ซึ่งสามารถบอกเรื่องราว ประวัติความเป็นมา รากเง้าทางวัฒนธรรม ความเป็นตัวตนของท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีโอกาสในการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนบนเวทีโลกผ่านการท่องเที่ยวได้

5. เครือข่ายชุมชนผ้าพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผ้าพื้นถิ่นของแต่ละชุมชน มีความเหมือนและความแตกต่างในเวลาเดียวกัน การพัฒนาเครือข่ายของชุมชนเหล่านี้ จะเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวได้มากกว่าการแข่งขันระหว่างชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถนำเสนอประสบการณ์ของความเหมือนและความต่าง และส่งเสริมความเข้าใจของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. “ทุนมนุษย์” ญาแจสำคัญของการบูรณาการผ้าพื้นถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มนุษย์คือผู้ให้ความหมายและคุณค่าของผ้าพื้นถิ่น ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม กอปรกับการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของมนุษย์เท่านั้น ทุนมนุษย์จึงมีความสำคัญในการบูรณาการผ้าพื้นถิ่นกับการท่องเที่ยว ดังนั้นความสำเร็จของการพัฒนา การปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงต้องมีการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เข้าใจถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน แนวโน้มในอนาคต โอกาสและทางเลือกต่างๆ รวมทั้งผลกระทบด้านลบซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ เพื่อให้ทุนมนุษย์เหล่านี้สามารถนำมาซึ่งการตัดสินใจร่วมกันได้อย่างถูกต้อง และคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของอนุชนรุ่นหลังรุ่นต่อไป

9.3.2 ข้อเสนอแนะจากองค์ความรู้ด้านการวิจัย

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการวิจัย จากการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ศึกษาดังกล่าว ทั้ง 4 พื้นที่ พบว่า การใช้การท่องเที่ยวสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการวิจัยทางการท่องเที่ยว หรือ การทำวิจัยด้านการท่องเที่ยวผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นส่วนให้ นักวิจัยมีประสบการณ์ร่วมกับชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวแบบอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้และประสบการณ์ไปพร้อมกับการเดินทางท่องเที่ยว ทำให้ได้เข้าใจข้อมูลที่เป็นจริงตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ลดปัญหาการได้รับข้อมูลที่มีอคติ โดยในการลงพื้นที่วิจัยนั้น ผู้วิจัยจะต้องลงพื้นที่ศึกษาด้วยใจ ถ่อม ไม่ก้าวร้าว เปิดรับวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ โดยจะต้องรู้จักทศตัวเองออกและนำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับชุมชนสร้างองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ได้ผลงานวิจัยที่ฝากฝังไว้กับชุมชน เมื่อนักวิจัยได้ออกจากพื้นที่วิจัยแล้ว นักวิจัยก็ต้ององค์ความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นผลงานวิจัยได้

2. การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา จากการลงพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 พื้นที่ พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นอกจากเป็นระเบียบวิธีวิจัย เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์ของชุมชนโดยชุมชนบอกว่าตัวตนเป็นอย่างไรเพื่อลดอคติจากการตีความของนักวิจัย

นอกจากนี้ยังช่วยลดความผิดพลาดทางภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรม กฎเกณฑ์ของชุมชน โดยเงื่อนไขสำคัญ นักวิจัยจะต้องตระหนักเสมอว่า “นักวิจัยคือผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่ผู้กระทำแทน หรือกระทำให้ชุมชน” ซึ่งชุมชนจะได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนนักวิจัยก็จะได้รับความรู้และประสบการณ์

3. การออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นแก่นแท้ทางวัฒนธรรม ระเบียบวิธีวิจัยถูกออกแบบมาเพื่อให้เกิดการตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาคด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation technique) ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ การสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสนทนาเชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยถูกแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม โดยในหนึ่งกลุ่มประกอบด้วย นักวิจัยทางการท่องเที่ยว นักออกแบบ ศิลปิน และผู้วิพากษ์งานศิลปะ

ในการสำรวจนิเวศวัฒนธรรมและบริบททางวัฒนธรรมของพื้นที่วิจัย ทุกขั้นตอนของการวิจัยมีการวิเคราะห์ ประเมินผล และตรวจสอบผลการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องเที่ยงตรงขึ้น และกลุ่มผู้วิจัยมีความเข้าใจตรงกันในข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับปรุงแก้ปัญหาได้ทันทีขณะที่ขณะอยู่ในพื้นที่วิจัย

การปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลุ่มคนที่ยังผลิตผ้าพื้นถิ่นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และ/หรือ เลี้ยงชีพ กลุ่มคนในชุมชน กลุ่มคนที่เป็นเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว กลุ่มนักออกแบบ ศิลปิน และผู้วิพากษ์งานศิลปะ และกลุ่มนักวิจัย มาปฏิบัติการร่วมกัน ช่วยให้การออกแบบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีการพัฒนา ในขณะที่ยังรักษาความเป็นแก่นแท้ทางวัฒนธรรมไว้ได้

4. การสร้างผลการวิจัยที่ยึดถือผลประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสรรค์ คือ ไม่บ่อนทำลาย สร้างปัญหา หรือส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น ความเหมาะสมในการจัดการกับความขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในชุมชน ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจปัญหา สาเหตุของความขัดแย้ง และไม่สร้างปัญหาเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะต้องมีท่าทีในการประนีประนอม สร้างผลประโยชน์ให้กับทุกฝ่าย และที่สำคัญ ผู้วิจัยไม่ควรนำความสำเร็จของการวิจัยซึ่งขัดแย้งกับความต้องการของชุมชนมาเป็นที่ตั้ง หากแต่นำความสำเร็จของการวิจัยมาอภิปรายก็เป็นการสร้างความรู้เพิ่มเติมโดยไม่ทำลายชุมชน

5. การใช้กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างกลุ่มคนต่างๆที่ปฏิบัติการร่วมกัน กิจกรรมบางอย่างอาจถูกปรับใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างกลุ่มคนต่างๆที่ปฏิบัติการร่วมกัน เช่น การทำอาหารร่วมกัน การรับประทานอาหารร่วมกัน การรับฟังสิ่งที่ชุมชนต้องการบอกเล่า การประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดของผู้ให้ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยรวมทั้งสามารถเข้าร่วมและออกจากกิจกรรมได้ตลอดเวลา